



Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Univerſa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalæ, 1644

Sect. 4. Refutantur aliæ recentiorum obiectiones contra speciem
impressam Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

debet agere & non passivè tantùm se habere, recipiendò aliquid sibi impressum. Ille verò actus vitalis intellectus non minùs est vitalis expressio, & verbum mentis respectu sui obiecti, scilicet Dei, quàm cetera cognitiones intellectuales sint verba mentis, & expressiones vitales suorum obiectorum.

26 Viso Dei, & intellectio quælibet non est sola qualitas producta. Notandum tamen visionem, & generalius loquendo, intellectionem, non esse solam illam qualitatem productam, realiterque distinctam à substantia intelligente, quæ formaliter & adæquatè constituit intelligentem, hoc ipso quòd informat & inhæret subiecto. Nam si ita esset, Angelus & anima beata intelligeret aut videret Deum tantùm adiectivè, ex eo quòd haberet formam accidentalem sibi adiunctam, quæ est intellectio aut visio Dei: simili modo quo paries est albus, aut manus est calida, per formam albedinis aut caloris. Ex quo sequeretur quòd mens æquè intelligeret, aut videret Deum, quamvis illam qualitatem non produceret, sed tantùm reciperet, & subiectaret: Imò quòd res inanima, puta lapis, æquè videret Deum, si qualitatem illam reciperet: quòdque eadem qualitas separata ab omni subiecto, esset Dei visio, & vitalis eius perceptio. Nam accidentia abstracta à subiecto, vel in quocumque subiecto posita, habent eandem naturam, eadèque officia seu munia naturalia. Ut calor, siue abstractus à subiecto, ut in Eucharistia, siue coniunctus aquæ, ferro, aut cuius alteri subiecto, semper calor est, & calefaciendi vim habet, acitque formaliter calidum illud omnè quod informat. At est falsum & incredibile, accidens aliquod separatum esse vitalem Dei perceptionem, Beatique non aliter videre Deum, quàm videret lapis, aut res inanima, merè passivè se habens, & tantùm subiectans illam qualitatem. Potius ergò dicendum est visionem Dei adæquatè sumptam, & generaliter quocumque intellectionem, includere vitæ qualitatem productam, ipsum principium substantiale, ut per se producens vivo & vitali modo, id est, cum attentione experimentali suæ productionis, & obiecti, cuius expressionem elicit: ita ut producendo simul attendat, & attendendo producat: sitque impossibile separari attentionem à productione, respectu talis principij viventis & vitaliter existentis in obiectum.

SECTIO IV.

Refutantur aliæ Recentiorum obiectiones contra speciem impressam Dei.

27 Arrabal. Bicit quintò Arrabal disp. 16. cap. 5. Similitudo impressa esse non potest similius obiecti, quod per suam infinitatem, & simplicitatem, est perfectiori modo intelligibile, atque vnitum potentia, ut multò melius illam moueat: quàm esset per similitudinem & eam. Sed Deus est tale obiectum: ergo &c. Maiorem probat, quia nulla res esse

potest, quæ essentia liter ordinetur ad dandum alicui rei certum quendam effectum, quem illa per suam essentiam habeat: puta non possent esse accidentia ordinata ad reddendam substantiam potentem ad operandum, si substantia ipsa esset per se potens integrè ad operandum, multò melius quàm esse possit per accidentia. Neque dari possent habitus naturales ad facilitandam potètiã, si potentia per se solam haberet summam in operando facilitatem. Notat autem dupliciter obiectum dici posse intelligibile. Primò, terminativè: quatenus scilicet potest cognosci, & terminare sui cognitionem: & hoc modo, inquit, quodlibet ens est per se ipsum intelligibile terminativè, hoc est, idoneum ad terminandam sui cognitionem. Secundò, motivè, quatenus intellectualem potètiã mouere potest ad sui intellectionem: & hoc modo, inquit, multa sunt obiecta, quæ in operatione mouendi potètiã, non sunt per se proximè intelligibilia, neque vitæ potètiã ut illam moueant: quorum imperfectio suppletur per similitudinem impressam in potentia inhærentem. Quædam etiam licet sint per se proximè intelligibilia motivè, & respectu vnius potètiã: non sunt tamen respectu aliarum. Ut substantia vnius Angeli est ipsi quidem intelligibilis per se, ac proinde sine similitudine impressa: aliis autem Angelis non est proximè intelligibilis per se, sed per similitudinem. Hæc ille.

28 Cui respondeo negando maiorem primi argumenti. Ad cuius probationem dico talem speciem non daturam Deo ut moueat per se proximè, sed moueam per se proximè loco ipsius Dei, licet minùs perfecte, ac Deus ipse per se proximè moueat. Quamvis autem Deus sit per se proximè potens mouere perfectissime, quia tamen liberè mouet, potest non mouere per se, & speciem sibi substituere. Quemadmodum licet substantia essent per se potentes integrè ad operandum, ut esse ad multas operationes non dubito: posset tamen Deus cum illis non concurreret, & accidentia substituere ad calefaciendum, illuminandum, & ad alios effectus, qui per sola accidentia, cum Dei concursu generali fieri possunt. Potent etiam absolute illi effectus oriri à substantia simul, & ab accidente, siue ut causis partialibus, siue etiam ut totalibus. Quia Deus potest ita concursum suum temperare, ut plures causæ, de se sufficientes ad producendum effectum, remissius tamen & partialiter agant; neque vnius presentia & actio impediatur ne altera cogat. Sicut naturaliter fit quando plures equi trahunt currum, ad quem trahendum duo sufficientes: aut cum decem traherent sufficientes quinque. Tandemque ut aquæque causarum illarum minùs conatur & laborat: ut nos experimur, adiuti ab alio in ferendo aliquo pondere, quod soli terre possumus. Item (quicquid aliqui dicant) non implicat dari plures causas totales eiusdem effectus in eo

Deus potest facere per aliud, quod potest facere perfectius per se solum.

Tomo 4.
disp. 24.
sect. 2.

dem genere causæ efficientis, vt nos alio loco probabimus. Idemque dico de facilitate habituali & accidentali indita potentia, non indigenti, sed de se habenti summam facilitatem intensiuè, quam habere potest. Hoc enim non impedit quin intensiuè maiorem habere possit per aliquod accidens adiunctum, quod similiter posset concurrere ad operationem per modum causæ partialis, aut totalis, respectu facilitatis in actu secundo: id est, posset esse actu causa operationis tam facilis.

29.
Hæc.

Obijciunt sextò aliqui Recentiores apud Valent. Herice disput. 40. num. 42. ex huiusmodi specie impressa sequi duo contradictoria. Primum est, quod ea species connaturaliter efficeret visionem, & non efficeret connaturaliter. Efficeret: quia complet principium ad visionem, & est obiectum applicatum, nec quicquam desideratur ad eam producendam. Ergo eam connaturaliter efficeret, sicut ignis applicatus connaturaliter efficit calorem. Non efficeret verò: quia essentia diuina comparatur ad illam qualitatem, tanquam principale ad substitutum: & essentia est etiam, & est proportionata in ordine ad visionem: ergo illa connaturaliter efficeret visionem, & non species. Nam in presentia principalis & proprii agentis cessat actio substituti, saltem connaturaliter. Secundum contradictorium quod sequitur ex specie Dei impressa, sic ostenditur, species impressa ex sua ratione essentiali ordinatur ad supplendum defectum presentia, aut proportionis obiecti. Ergo si talis effectus esset impossibilis respectu alicuius obiecti, impossibilis est species eius impressa. Atque defectus ille est impossibilis respectu Dei: ergo species Dei impressa est impossibilis. Minor patet, quia impossibile est Deum non esse vbiq; presentem: & non esse per se proximè visibilem habenti facultatem sufficientem ad videndum, id est, non esse per se proximè sufficienter potentem ad mouendum & determinandum ad sui visionem. Maior verò est communis doctrina Philosophorum. Eius autem sequel a probatur, quia vbi defectus est impossibilis; est quoque impossibilis natura realis quæ ordinatur ad supplendum defectum. Nam si esset illa natura, deberet constitui in esse reali per ordinem ad effectum possibilem. Et si cut implicat potentia productiua realis in ordine ad effectum chimæricum: ita species realis, in ordine ad exercitium chimæricum supplendi defectum impossibilem.

30.
Species impressa non sufficit ad visionem ob-

Ad primum Respondeo primò, speciem impressam non efficeret visionem, aut intellectionem, id est, non concurrere ad illam effectiuè, sed tantum determinatiuè. Secundò, speciem impressam non sufficere ad visionem propriè dictam & strictè, id est, ad intuitiuam notitiam & experimentalem rei in

seipsa, & in sua reali actualique presentia perceptæ: sed requiri vterius determinacionem ipsius obiecti, per seipsum immediatè exhibentis se potentia intellectiua, ipsamque excitantis ad sui cognitionem vt presentis & actu existentis. Nam species impressa, & earum determinatio, sufficiunt tantum ad notitiam abstractiuam, quæ in creaturis est imperfectior, quàm intuitiua. Solius enim Dei proprium est cognoscere sine vlla notitiæ suæ variatione, ac sine vlla differentia perfectionis, res abstractiuè quando non sunt; & intuitiuè, quando actu existunt: ita vt per solam mutationem obiecti notitia Dei de intuitiua fiat abstractiua, vel contra. Quare nono speciem illam cum intellectu perfuso lumine gloriæ, sufficere ad Dei visionem, sine immediato ipsius concursu, velut obiecti perfectius determinantis, & ad notitiam perfectiorem, nempe intuitiuam excitantis. Præstaret tamen connaturaliter illa species quicquid posset: connaturaliter, inquam, id est, virtute sibi connaturali & proportionata: quamuis essentia diuina tanquam causa principalis, per se presens & proportionata, possit perfectius ad visionem sui excitare & determinare obiectiuè. Nec obest quod essentia diuina comparatur ad illam speciem, tanquam principale ad substitutum. Quasi propterea non possit species agere connaturaliter presentia essentia: quia in presentia principalis & proprii agentis cessat actio substituti saltem connaturaliter. Respondeo enim primò, speciem illam non esse substitutam ex necessitate, sed ex abundantia. Secundò, posita illa multitudine causarum quamuis non necessaria, potius esse connaturale, vt ambæ concurrant partialiter ad effectum, ad quem vtraque vim habet, non obstante vnius principalitate, & alterius subordinatione. Et axioma illud, in presentia principalis agentis cœnat actio substituti, non est verum vniuersaliter, neque necessarium, sicut in iis effectibus moralibus, in quibus per voluntatem liberam constitutum est, vt potestas substituti cesset in presentia principalis & substituentis.

Quomodo concurreat species Dei impressa

31

Ad secundum Respondeo, speciem impressam ex sua essentiali ratione ordinari ad determinandum quantum patet: & ad concurrendum in modum obiecti excitando & determinando ad ipsius cognitionem: quamuis imperfectius, quam sit necesse ad inquisitionem, quæ sine obiecti ipsiusmet determinatione fieri nequit ab intellectu creato: hæc autem totum haberet species Dei impressa. Defectus verò obiecti non est essentialis speciei, vt neque supplere illius defectum, quoad id quod suis terminis importatur vltra ordinem supradictum. Licet verum sit species impressas, quando potentiam determinant, & cum illa concurrunt vice obiecti, supplere aliquo modo defectum, vel presentia & proportionis obiecti, vel concursus

Species impressæ ad quid ordinatur essentiali

determinatiui eiusdem non per se determinantis, quamvis sit præsens & possit determinare. Nam si non determinat; perinde se habet, ac si non esset præsens, ac proportionatum, vel potius bene dispositum ad determinandum. Existimo enim nullum esse obiectum, quod non possit per se determinare, si sufficienter & debite præsens sit. Fieri tamen potest ut quædam obiecta non sint bene apposita ad determinandum: ut, ex. gr. obiecta visibilia retrò posita, non sunt bene applicata ut oculum determinent per seipsa & immediate. Porro licet defectus præsentia ut proportionis obiecti respectu Dei sit impossibilis: non tamen est impossibilis defectus concursus determinatiui: quippe quem liberè præstat, ut ante diximus. Quare licet species Dei impressa ordinaretur essentialiter ad suppleendum huiusmodi defectum: non propterea ordinaretur ad exercitium chimæricum & impossibile. Quod si in istis, specierum impressarum necessitatem non aliunde oriri, quam ex defectu obiecti. Respondeo primò, oriri etiam ex defectu potentiarum creaturarum, quæ non per se sufficient ad cognoscendum, sine concursu determinatiui obiecti, vel speciei: in quo differunt ab infinita Dei intelligentia. Respondeo secundo, speciem de qua loquimur, non fore ex necessitate, sed ex abundantia & liberalitate omnipotentis diuinæ.

32 Obijciunt vltimè alij Recitatores: si possibilis esset species Dei impressa, posset conferre Dei visionem tam viam & beatificam, quam est Beatorum visio. Consequens est impossibile: ergo & antecedens. Probat maiorem, quia species impressa censetur esse qualitas, aliqua præuia ad cognitionem, quæ, obiecto præcipuum non concurrente, potentiam ita instruit ad obiectum percipiendum, vel absens, vel non bene propositum; ut si obiectum ipsum concurreret, non aliter perciperetur. Atque adeo species impressa æquiualeat occursum obiecti præuigæ & iuvanti facultatem, & tenet se ex parte obiecti. Minorem verò confirmans, primò quia ut aliqua species Deum ita fruendus & conspiciendum traderet Beatis, deberet Deo æquiualeat in diuinæ caritatis gustu iugendo: quod est impossibile. Secundo, Deus non delectaret immediate Beatos, sed per accidens se habere Dei existentia ad nostram beatitudinem. Nam cum species impressa fungitur vice obiecti; tamen si obiectum non esset in rerum natura, eodem modo fieret perceptio obiecti: & per accidens est quod sit obiectum, vbi est species impressa. Tertio, species impressa in intellectu, non valent ad intuitionem intellectiuam. Nam species impressæ manent, pereuntibus obiectis: præ præuigibus, rosas, manent species impressæ rosarum in Angelis. Ergo, si sufficienter excitarent ad intuitionem, An-

geli rosas hyeme intuerentur ut præsentes & existentes. Ergo fallerentur, in portia intuitiua, & in vltima sua perfectissimaque experientia, errore prorsus naturaliter ipsis incorrigibili, quia non habent notitiam superiorem & certioram, quæ illam corrigant, sicut nos errorem sensuum corrigimus per intellectum. Quamvis autem Deus sit essentialiter existens: si tamen eius species impressa cum aliis vniuersè conueniret; deberet, per se, independentè à Dei existentia, posse causare eius intuitionem. Per accidens enim esset, quod Deus aliunde non potest non esse.

Ad hæc Respondeo, negando sequelam maioris propositionis primi argumenti. 33 Species impressa non tam perfecte determinat, quam obiectum ipsum, neque tam quam præstat, eius cognitionem. Nulla enim est species impressa quæ tam perfecte determinet, atque obiectum ipsum, sufficiatque ad experientiam eius perceptionem, & proprie dictam intuitionem: quamvis sufficiat ad notitiam quidditatiuam & germanam, id est, non analogicam, sed imperfectiorem & minùs viuידam, quam sit intuitiua. Itaque visio Dei, & omnis alia experimentalis obiecti perceptio, pender essentialiter ab ipso ut immediate determinante potentiam per se ipsum, ad sui visionem aut perceptionem experimentalem, seque ipsum sitente & exhibente potentia percipiendum, & fruendum, secundum suam realem & physicam existentiam & præsentiam. Neque potest per aliud concursus iste suppleri: quæ admodum neque concursus materis se exhibentis, neque, vel formæ se exhibentis materis. Ita ut impossibile sit absque tali concursu obiecti esse talem, & tam viuידam, tamque perfectam obiecti notitiam, qualis est eius perceptio experimentalis. Qua de re plura dicemus alibi in tractatu de Angelis, disp. 38. sect. 3. & 4.

34 Ex his patet responso ad id quod dicitur in probatione maioris. Nego enim quod in illa assumitur. Neque omnia hæc philosophantur de natura & efficacia specierum impressarum, quam non nouimus nisi valde obscurè & imperfectè, ex quibusdam effectibus & experientiis. Nullam autem habemus experientiam certam eius quod in probatione illa assumitur. Sed potius si bene attendamus, experimur cognitiones, quæ per solas species impressas fiunt, esse minùs viuידas. Vnde Christus Luc. 24. vers. 39. ut probaret Apostolis suam resurrectionem, eos hortabatur ad exactam & accuratam explorationem sui corporis, per exactam & accuratam sensuum applicationem, velut argumentum certum & infallibile: qualia debent esse argumenta fidei diuinæ. *Palpate & videte, quia spiritus carnis & ossa non habet, sicut me videte habere.* Cætera verò quæ in minoris confirmationem adduntur, nobis non absunt. Quamquam ad secundo argumento malè assumitur, Deum in eo casu non delectaturum Beatos immediate. Neque enim proprie a intellectu & voluntas

Deus per
speciem
visus del.
ctaret im-
m. hie
Be. tos.

Beati non tenderent immediatè in Deum ipsum licet per speciem tantum impressam cognosceretur. Quemadmodum licet finis nondum existens cognoscatur tantum per speciem impressam: intellectus tamen ipsum immediatè cognoscit, id est, non mediante alio cognito: & voluntas ipsum intendit & amat immediatè, & coque potest delectari per anticipacionem, representando sibi illum vt præsentem & possessum. Sed neque Dei existentia se haberet per accidens ad speciem illam supernaturalem, quæ ratione suæ perfectionis non potest non esse vera: & idcirco ex natura sua, adeoque per se, postulat & exigit, obiectum esse prout ipsa representat. Quare cum Deum representet vt existentem & præsentem: quia se habet per accidens ad Dei præsentiam & existentiam. Idemque dico de specie expressa, id est, de ipsa visione beatifica, quæ supernaturali, ac necessariò vera & infallibili: quicquid in contrarium dicat Ripalda lib. 3. de ente supernaturali, disp. 59. sect. 1. cui merito alij refragantur acriter, & non sine censurâ, vt refert ipsemet sect. 4. & 5.

Ripalda

35.

Probatur
dati posse
speciem
impressam
quæ suffi-
ciat ad ger-
manam Dei
noticiam.

Ceterum licet non sit possibilis species impressa quæ tam vtiandam & suauem, perfectamque Dei-noticiam ingeneret, sufficiatque ad intuitionem, vt ipsa per essentia diuina per seipsam immediatè determinans intellectum Beati, seque ipsi fruendam exhibens: Non tamen dubito possibilem esse quæ sufficiat ad notionem Dei germanam & quidditatiuam, & nihilominus abstractiuam. Nam primo, possibile est Deum in transitu, vel ad certum tempus, ab aliquo videri, vt nonnulli putant fuisse obiter visum à Patro & à Moyse. Secundo, posset ex illo actu visionis temporaneæ, relinqui species, valens ad memoriam & recordationem, sicut ex aliis rebus intellectus relinquuntur species similes: quod possumus per argumentum ad probandum dari species impressas intellectuales. Tertio, illa species valeret connaturaliter ad recognoscendum non modò actum præteritum, sed etiam obiectum ab illo perceptum: & quidem propriè, quidditatiuè, & germanè. Sicut qui rosam vidit æstate, recordatur hyeme non modò se vidisse: sed & conceptum rosæ format quidditatiuam atque germanam. Et quis semel aut sæpius urbem aliquam vidit: format deinde conceptum eius non analogicum, vt antea, per comparacionem ad alias ciuitates sibi notas: sed proprium & germanum. Quarto, ex his rebus sequitur possibilem esse speciem aliquam impressam, quæ sufficiat ad Deum quidditatiuè & germanè cognoscendum. Nam species impressa elicta ex visione Dei temporanea, hoc haberet. Sufficeret enim ad recordationem visionis, & Dei vt antea visi. Ex quo infero quinto, dari etiam posse speciem impressam, quæ Deum solum quidditatiuè & germanè re-

præsentet sine recordatione visionis, ac sine vlla visione præcedenti. Nam species creata, immediatè à Deo impressa, sine visione præcedenti, quæ Deum non representaret perfectius, quàm illa quæ ex visione relinqueretur, non esset perfectior, & magis eleuata supra conditionem rerum creaturarum: imò esset imperfectior saltem extensiuè, quæ non tantum representaret, quantum illa representat. Solum enim Deum representaret aequè imperfectè ac altera, quæ vltra Deum, eius quoque visionem, præteritam representaret. Qui autem potest perfectius in eodem genere, potest & imperfectius quod est eiusdem rationis, excepto excessu. Quare si posterior species est possibilis, nulla est ratio existimandi priorera esse impossibilem. Adde quòd sæpè multò melius recordamur obiecti, quàm actus quo illud percipimus, de quo interdum dubitamus, cum non dubitemus de obiecto, vt experientia constat. Quod signum est huiusmodi representationes posse separari. Et quidem nihil præbabiliter dici potest ad offendendum non posse, tam actualiter, quàm habitualiter, aut virtualiter, separari representationem obiecti, à representatione actus: & obiectum non posse habere speciem impressam sui solius, id est, distinctam à specie representante visionem, & seipsam vt visum; quæ tam perfectè ipsum representet, ac representat species quæ ipsum simul cum visione præcedenti exhibet meliora.

SECTIO V.

An Deus sit comprehensibilis ab intellectu creato, vel creabili?

Principiò statuendum est quid sit propriè comprehensio. Multi enim ad fugiendam difficultatem præsentis quæstionis hac voce abutuntur: quæd præcipue facere Nominales, more sibi familiari, affirmat Vasquez. disput. 53. cap. 3. Eius autem significatio propria sumenda est, tum ex analogia ad corporalem & localem comprehensionem, ex qua ad spiritalem & intellectualem vox trinnaga fuit: tum ex vtu Antiquorū, præcipueque Sanctorum Patrum, ex quorum mente, sine dubio Concilium Lateran. cap. Firmiter, pronunciauit Deum esse incomprehensibilem. Fundat enim Concilia suas definitiones vel in Scriptura, vel in doctrina & traditione Sanctorum Patrum. Dicitur autem corpus aliquod comprehendi corporaliter, & localiter, ab eo intra quod adæquatè includitur: ita nimisim vt nihil illius sit extrâ. Quo pacto mundus hic inferior comprehenditur cælo Luna, & firmamentum cælo Em-pyreo. Similiter ergo dicitur comprehendere cognitione illud, quod adæquatè cognosci-

36.

Vasquez.
Compre-
hensio quid
sit?